

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра історії, теорії музики та методики музичного виховання

МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА: ТРАДИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ

Методичні рекомендації
для проведення практичних завдань та організації самостійної роботи
здобувачів вищої освіти другого рівня «магістр»
спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Рівне, 2024

УДК 78:37(072)
М 90

*Ухвалено кафедрою історії, теорії музики та методики музичного виховання
Інституту мистецтв РДГУ(протокол від 9 січня 2024 року №1).
Друкується за рішенням навчально-методичної комісії Інституту мистецтв РДГУ
(протокол від 29 січня 2024 року №1)*

М 90 Музична педагогіка: традиції, інновації: методичні рекомендації для проведення практичних завдань та організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти другого рівня «магістр» спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) / Уклад. О.О. Гумінська. Рівне: РДГУ, 2024. 22 с.

Рецензенти:

Крижановська Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Тарчинська Ю. Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету

Методичні рекомендації складено відповідно до Освітньо-професійної програми підготовки з здобувачів вищої освіти другого рівня «магістр» спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

© Гумінська О. О., 2024
© РДГУ, 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс «Музична педагогіка: традиції, інновації» належить до обов'язкових компонентів Освітньо-професійної програми підготовки з здобувачів вищої освіти другого рівня «магістр» спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Він орієнтований на підготовку вчителів музичного мистецтва ЗЗСО, здатних до професійної самореалізації з використанням кращих вітчизняних, зарубіжних традицій та інновацій.

Метою вивчення курсу «Музична педагогіка: традиції, інновації» є поглиблення знань здобувачами історії музичного виховання, підходів та способів реалізації масового музичного виховання, розуміння завдань сучасності та завдань, що стоять сьогодні перед закладами загальної середньої освіти навчальними в цілому та перед музичним вихованням зокрема.

У процесі вивчення курсу здобувач вищої освіти будуть володіти знаннями музичної педагогіки, її зарубіжних, вітчизняних традицій та інновацій; вмітимуть інтерпретувати зарубіжний та вітчизняний музично-педагогічний досвід; будуть здатні узагальнювати, інноваційно переосмислювати та творчо використовувати досягнення мистецької педагогіки, сучасний художньо-педагогічний досвід, знаходити оптимальні рішення щодо їх впровадження в освітній процес; вмітиме моделювати складові навчально-виховного процесу з використанням класичних методів та інноваційних підходів; зможе організовувати різноманітні види і форми музичної діяльності (ритмічні, вокальні, інструментальні, пластичні, комплексні імпровізації тощо).

Курсом передбачені завдання *формування загальних компетентностей*:

ЗК05. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Формування спеціальних компетентностей:

СК02. Здатність здобувати психолого-педагогічні і предметні знання, інтегровано їх використовувати у педагогічній діяльності.

СК14. Здатність узагальнювати, інноваційно переосмислювати та творчо використовувати досягнення мистецької педагогіки, сучасний художньо-педагогічний досвід, знаходити оптимальні рішення щодо їх впровадження в освітній процес.

СК15. Володіння методологією музично-педагогічної діяльності, навичками її традиційного та інноваційного інтерпретування в освітньому процесі.

Вивчення курсу передбачає наступні **програмні результати навчання**:

ПРН01. Застосовувати загальні засади нормативно-правової бази освітньої діяльності з питань організації, регулювання та обліку освітнього процесу.

ПРН02. Демонструвати знання теоретичних основ та проблем сучасної дидактики, зокрема музичної, для проведення творчої та інноваційної діяльності в системі керування освітньо-мистецьким процесом.

ПРН07. Використовувати знання форм та методів організації освітнього процесу у галузі музичної педагогіки.

ПРН08. Застосовувати різні методи і форми навчання, прогресивні прийоми керівництва освітньою, суспільною та художньо-творчою діяльністю.

ПРН09. Застосовувати інноваційні педагогічні технології у галузі мистецької освіти.

ПРН15. Систематично підвищувати професійну кваліфікацію, орієнтуватися у спеціальній літературі, узагальнювати, аналізувати і розповсюджувати сучасний прогресивний педагогічний досвід.

ПРН16. Застосовувати сучасні підходи та методи організації гурткової творчої роботи, уміти планувати і проводити виховні заходи та мистецькі проекти.

ПРН21. Здатність визначати стратегічний розвиток команди, творчого колективу.

Курс «Музична педагогіка: традиції, інновації» передбачає лекційні, практичні заняття, а також виконання завдань самостійної роботи.

Практичне заняття є формою навчального заняття, де розглядаються теоретичні положення, формуються вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання завдань. Контроль теоретичних знань здобувачів вищої освіти забезпечується шляхом обговорення теми та визначених питань заняття.

Самостійна робота є основним засобом опанування здобувачами вищої освіти навчального матеріалу у позааудиторний час, передбачає опрацювання конспекту лекцій, рекомендовано літератури, інтернет-джерел, творче освоєння навчального матеріалу з окремих тем, проблем.

Запропоновані методичні рекомендації покликані сприяти організації освітнього процесу (денної та заочної, очної та дистанційної форм навчання), зокрема для підготовки до практичних занять та виконання завдань самостійної роботи. Для організації роботи у дистанційному форматі з даної дисципліни додатково розроблений Google Classroom.

МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА: ТРАДИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СВІТОВІ ТРАДИЦІЇ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Світова музична педагогіка від Античності до ХХ ст.

Триєдність «мусічних мистецтв», що знаходяться під знаком муз: танцю як прояву тілесної конкретики жесту, поезії як змістовно-образного початку і музики (ладу, ритму). Учення про евритмію – здатність людини знаходити правильний ритм у всіх проявах життя, думках, вчинках. Етично-виховна роль музики: вчення Платона про етос (характер), поняття катарсису (Аристотель). Музика як предмет освіти та виховання. Музика серед «семи вільних мистецтв».

Релігійність музичної культури та освіти в епоху Середньовіччя. Хоровий спів, нотація та способи сольмізації. Музично-педагогічна діяльність та спадщина Гвідо д'Арецо (990-і – 1050). «Гімн Святому Іоанну» як дидактична пісня, «гвідонова» рука як дидактичний метод.

Музика як самостійний вид мистецтва в епоху Відродження. Зв'язок із художніми ідеалами античності. Музично-теоретичні трактати Й. Тінкторіса, Д. Царліно. Виникнення мензуральної нотації. Музичне виховання у поглядах Я. Коменського та Й. Кеплера.

Система «натурального сольфеджування» Л. Керубіні, Ф. Госсєка, Е. Мєгюла. Музичне виховання у поглядах Ж.-Ж. Руссо, Й. Пєсталоцці. Цифровий метод запису музики (П. Галєн, Е. Шєве, Е. Парі – у Франції; І. Шульц і Б. Наторп – у Німєччині). Система метрономи Norwich Сари Гловер. Система «Тоніка соль-фа» Дж. Кервена, А. Хундеггер. Реформи шкільної музичної освіти Ф. Йоде.

Завдання для самостійної роботи

Аналіз книги «Система «Тоніка соль-фа»» Джона Кервена.

Проаналізуйте книгу за планом: назва книги, автор, для кого написана книга, які розділи містить, яку методику пропонує, яка мета авторського підходу до навчання музики, які практичні завдання пропонує автор, які ілюстрації використовує автор.

Тема 2. Світова музична педагогіка ХХ ст.

Провідні музично-педагогічні системи Е.Жака-Далькроза, К. Орфа, З. Кодая. Нові концепції викладання музичного мистецтва – Ш. Сузукі, Г. Зілвея та методичні підходи до їх упровадження.

Методика ранньої гри на музичному інструменті Сузукі через створення музичного середовища, навчання батьків разом із дитиною, комбінування індивідуальних та групових занять.

Методика гри на музичному інструменті Г. Зілвея через використання кольору та візуальних образів; навчання на основі релятивного сольфеджіо та навчання на основі звуковисотної абсолютної системи.

Вивчення музики на основі аудіювання Едвіна Гордона: розуміння та внутрішньої реалізації музики або відчуття, коли людина чує або відчуває звук, коли він фізично відсутній, коли людина «слухає, пригадує, виконує, інтерпретує,

створює, імпровізує, читає або пише музику». Аудіювання під час прослуховування музики, як він описує, аналогічно синхронному перекладу мов, що надає значення звуку та музиці на основі індивідуальних знань і досвіду.

Завдання для самостійної роботи

Педагогічний портрет зарубіжного музиканта-педагога.

Виконайте творче завдання за планом.

1. Оберіть музиканта-педагога:

П'єр Гален, Еме Парі, Еміль Шеве, Джон Спенсер Кервен, Сініті Сузукі, Сет Ріггс, Еміль Жак-Далькроз, Карл Орф, Олег Трофимчук, Борис Тричков, Золтан Кодай, Геза Зилвей, Едвін Гордон.

2. Створіть «Педагогічний портрет видатного музиканта-педагога» (презентація Microsoft PowerPoint, дошка Падлет, художнього альбому з портретами, ілюстраціями книжок, нотами) за планом.

1. Освіта музиканта-педагога (де здобував).
2. Провідна педагогічна ідея (заради чого займався музичною педагогікою).
3. Педагогічна (просвітницька) діяльність (де працював, що організовував).
4. Методи та прийоми навчання, виховання (які методи, прийоми, форми навчання використовував).
5. Педагогічна спадщина (які збірники, посібники, методичні розробки уклали для вчителя, які твори писав для дітей).
6. Цікаві факти (на які цікаві факти творчості, біографії Ви звернули увагу).
7. Ілюстрації (книги, ілюстрації, світлини).
8. Інноваційне використання в сучасному досвіді (що я візьму для власної педагогічної діяльності).

Тема 3. Музично-педагогічна концепція і технологія Е.Жака-Далькроза

Традиції та новизна системи ритмічної гімнастики швейцарського музиканта-педагога Е.Жака-Далькроза (1865-1950). Діяльність інституту музики і танцю в Хелерау. Музично-ритмічні рухи та вправи. Розвиток ладового чуття. Система ритмічної гімнастики, в якій рухи під музику, ритмічні вправи та ігри стали на один щабель із вокально-хоровою роботою. Ритміка і сольфеджіо – основа системи Е.Жака-Далькроза. Використання різноманітних форм роботи: художня гімнастика, танець, хоровий спів, музичні імпровізації на фортепіано.

Практичне заняття 1.

Базові техніки роботи за системою Е. Жака-Далькроза.

Вправи на відчуття тіла (опис, демонстрація).

Вправи на чуття метру, ритму (опис, демонстрація).

Пластичне вираження засобів музичної виразності (мелодія, регістр, динаміка, інтервали) (опис, демонстрація).

Практичне заняття 2.

Розробка музичного заняття (уроку) на основі методики Е. Жака-Далькроза.

Виконайте практичне творче завдання за планом.

1. Ознайомтесь з музичним твором: Бенджамін Бріттен «Путівник по оркестру для молоді» («Варіації та фуга на тему Персела»): послухайте або перегляньте відео, усно проаналізуйте образ, засоби виразності, форму.

<https://www.youtube.com/watch?v=JGxQVxgacSI>

2. Розпишіть шість варіантів пластичної реалізації цього твору за зразком.

Зразок опису пластичної реалізації музичного твору.

Бенджамін Бріттен «Путівник по оркестру для молоді» («Варіації та фуга на тему Персела»). Тема.

1. Відтворення регістру.

Тема А *опис рухів*

Тема В

Тема С

Тема D

Тема Е

Тема F

2. Відтворення форми через побудови та перебудови

Тема А *опис рухів*

Тема В

Тема С

Тема D

Тема Е

Тема F

3. Відтворення метро-ритму

Тема А *опис рухів*

Тема В

Тема С

Тема D

Тема Е

Тема F

4. Відтворення танцювальних рухів

Тема А *опис рухів*

Тема В

Тема С

Тема D

Тема Е

Тема F

5. Образно-сюжетна реалізація

Тема А *опис рухів*

Тема В

Тема С

Тема D

Тема Е

Тема F

6. Пластина імпровізація

Тема А *опис рухів*

Тема В
Тема С
Тема D
Тема Е
Тема F

Варіанти творів для пластичної реалізації:

Й.С.Бах. Прелюдія до мажор з «Добре темперованого клавіру».

Й.С. Бах. Кавова кантата (Арія Лізхен.),

Л. Дакен. Зозуля (клавесин)

Ж-Ф. Рамо. Перекличка птахів (ф-но)

А. Вівальді. Фрагменти із сюїти «Пори року».

Д. Скарлатті. Соната соль мінор «Котяча fuga».

Д. Бортнянський. Соната для фортепіано До мажор.

В. А. Моцарт. Соната для фортепіано Ля мажор

В.А. Моцарт. Фрагменти. Симфонія № 40, Соната № 11, «Маленька нічна серенада»

Ф.Ліст. Угорська рапсодія № 2

Й. Брамс. Угорський танець № 5

Ж. Массне. Елегія

О. Респігі. Сюїта "Птахи" (Прелюдія. Голуб. Курка. Соловей. Зозуля)

К. Сенс-Санс. Сюїта «Карнавал тварин».

Завдання для самостійної роботи

Сучасний досвід використання ідей Е. Жака-Далькроза.

Знайдіть зразки пластичних реалізацій музики чи вправ Е. Жака-Далькроза на ютубі.

Зрозуміти суть навчального завдання, що виконується, сформулювати і записати його.

Тема 4. Музично-педагогічна концепція і технологія К. Орфа

Педагогічна діяльність та спадщина К.Орфа (1895-1982). Новизна системи музичного виховання, створеної К.Орфом. Комплексність у формуванні музичних здібностей. Музична імпровізація як метод музичного виховання. Зміст посібника «Шульверк». Використання елементарної музики. Музикування на елементарних музичних інструментах. Використання ритмічної, вокальної, інструментальної імпровізації у розвитку творчих здібностей учнів. Створення елементарного інструментарію. Використання різноманітних форм організації діяльності – музично-сценічних ігор із ролями, танцювального театру, інсценізації казок, діалогів-речитативів, ритмізованої мови як засобів активного художнього виховання. «Шульверк» у світі. Використання ідей К.Орфа в Україні.

Практичне заняття 3.

Базові техніки роботи за системою К. Орфа. Розробка музичного заняття (уроку) на основі методики К. Орфа.

Розробіть план Орф-уроку на основі вірша й комплексної колективної імпровізації.

1. Вивчить або складіть самостійно один дитячий вірш.

2. Продумайте послідовність Орф-уроку колективної імпровізації на основі 1 вірша за схемою (заповнити бланк практичного заняття).

План Орф-уроку

	Етапи роботи. Структура варіацій.	Зміст (тексти, опис рухів, ритмічні та мелодичні послідовності)
1	Створення вірша. <i>Запишіть текст</i>	
2	Ритмізація тексту (ритмічна імпровізація). <i>Запишіть ритмічний рисунок з текстом вірша</i>	
3	Ритмізація і звучні жести (плескання, клацання, тупання, шльовання). <i>Запишіть ритмічний рисунок з позначеннями звукчних жестів буквами під ритмічним рисунок (П-плесь, К-клац, Ш-шльоп, Т-туп)</i>	
4	Ритмізація і звучні жести в парах. <i>Опишіть рухи словами, жести – буквами.</i>	
5	Ритмізація і рухи руками, ногами з поворотами, переходами. <i>Опишіть рухи словами</i>	
6	Ритмізація і рухи- перебудови (коло, пари, лінії, «шахматка», трикурник, квадрат	

	тощо). <i>Нарисуйте графічне зображення композиції рухів.</i>	
7	Ритмізація і музикування на метроритмічних інструментах. <i>Напишіть, які інструменти візьмуть учні для імпровізації.</i>	
8	Музикування та метроритмічних інструментах. <i>Запишіть три різні ритмічні партії із зазначенням інструментів</i>	<hr/> <hr/> <hr/>
9	Музикування мелодичних інструментах. <i>Запишіть мелодію із зазначенням інструменту</i>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
10	Музикування мелодичних інструментах. <i>Запишіть дві остинатні мелодії супроводу із зазначенням інструментів</i>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
11	Спів. <i>Запишіть мелодію з текстом</i>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Практичне заняття 4.

Партитура та інструментарій для колективного музикування.

Запишіть партитуру, створену у процесі колективної комплексної імпровізації. Виконайте з друзями створену партитуру (чи окремі партії), зніміть відео.

Завдання для самостійної роботи

Сучасний досвід використання ідей К. Орфа.

Перегляньте ютуб канал австрійського Орф-педагога Коломана Калоша, <https://www.youtube.com/@ColomanKallos/videos>

Знайдіть зразки Орф-вправ, завдань, імпровізацій тощо.

Зрозумійте суть вправи, завдання, імпровізації, що виконується, опишіть їх.

Тема 5. Музично-педагогічна концепція і технологія З. Кодая

Музично-педагогічна концепція Золтана Кодая (1882-1967) як теоретична та практична система музичного виховання в Угорщині, починаючи з дитячих садків і закінчуючи вищою школою. Основні положення педагогічної концепції З. Кодая: жодна освіта неповноцінна без музики, людина, що не розуміє чи не любить музику, дуже багато в житті втрачає; в основі музичного виховання, справжнього переживання й розуміння музики має бути активна музична діяльність, практичне музикування; найдоступніший інструмент для музикування – людський голос, а спів – найперший художній прояв людини, найважливіший засіб реалізації її художнього інстинкту; спів має бути колективним, з активним сприйняттям інформації; матеріалом для музикування має бути народна пісня – вона несе в собі високі естетичні та національні цінності, вона повинна стати для дитини рідною мовою музичного висловлювання (вчити на «музичній гамі свого народу»); зробити усіх людей музично грамотними – розвинути музичний слух (акапельний багатоголосний спів), виробити здатність самостійно читати і записувати ноти; релятивна сольмізація як засіб педагогічний прийом розуміння звуковисотності, ступенів ладу на початковому етапі занять музикою. Значення уроків музики для розвитку творчої фантазії, мислення, пам'яті, гармонічного розвитку особистості. Значення методу відносної сольмізації на початковому етапі масового музичного виховання. Послідовність розвитку музичних здібностей – ритмічного, звуковисотного та ладового відчуття, послідовність опрацювання музичних форм.

Практичне заняття 5.

Базові техніки роботи за системою З. Кодая. Розробка музичного заняття (уроку) на основі методики З. Кодая (ритмічний блок завдань, звуковисотний блок завдань).

Ритмічний блок завдань. Ознайомтесь і виконайте практично різні способи опрацювання метроритму за системою Золтана Кодая

Варіант 1. Методика опрацювання З.Кодаєм понять «крок» («пульсація»), «довгі, короткі звуки»

Виконайте поспівку «Кумо, кумо, що варила» (на ля, з текстом):

Заспівайте з крокуванням метру. Запишіть метр вертикальними рисками.

Заспівайте поспівку з плесканням ритму. Запишіть ритм рисками з ребром.

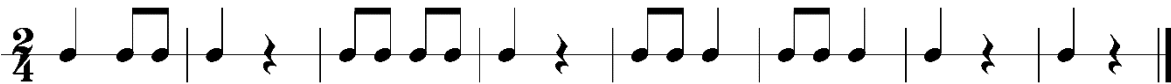
Заспівайте поспівку з крокуванням метру і плесканням ритму.

Зніміть відео.

Записуйте кроки і ритми відомих дитячих та народних пісень.

Варіант 2. Методика роботи над ритмічною вправою З.Кодая, опрацювання понять «дводольний метр», «четвертні, восьмі звуки», «паузи»

Виконайте запропоновану ритмічну вправу різними способами. Зніміть відео.

1. Прочитайте ритм ритмоскладами «та» (чверть), «ті» (восьма), «па» (четвертна пауза).
2. Відстукуйте правою рукою олівцем ритм, долонею лівої руки ударами об стіл позначайте паузи.
3. Відстукуйте правою рукою олівцем ритм, лівою рукою – тактуйте.
4. Відстукуйте правою рукою об стіл паузи, лівою рукою – тактуйте.
5. Плескайте ритм, на паузу вимовляти слова «раз» чи «два» залежно від розташування паузи в такті.
6. Об'єднайтесь у групи: одна відстукує ритм, інша – пульсацію основних долей (чверті).
7. Об'єднайтесь у групи: виконайте вправу канонем з читанням ритмоскладів та плесканням ритму.
8. Об'єднайтесь у групи: одна відстукує ритм, інша – остинато

Звуковисотний блок завдань.

Ознайомтесь і виконайте практично різні способи опрацювання ступенів ладу за системою Золтана Кодая.

Напишіть вправи на різних ступенях ладу (музичні вітання) використовуючи план.

Заспівайте вправу (музичне вітання) з ручними знаками, назвати ступенів ладу (соль, мі, ля...) і з текстом. Зніміть відео.

План роботи над вправами (музичними вітаннями)

за логікою системи відносної (релятивної) сольмізації Золтана Кодая.

1. Напишіть літературний текст музичного вітання під ритмічною послідовністю:

2. Вигадайте мелодії до цього тексту та ритму на різних звуках (ступенях) ладу. Запишіть буквами (за зразком).

Вправа 1. s m

s s m | s s m | s s m m | m s s | s s m | s s m | m m m m | s s s ||

Вправа 2. s m l

Вправа 3. s m l d

Вправа 4. s m l d r

- Вправа 5. s m l d r l,
Вправа 6. s m l d r l, d'
Вправа 7. s m l d r l, d' f
Вправа 8. s m l d r l, d' f t

Завдання для самостійної роботи

Сучасний досвід використання ідей З. Кодая.

Перегляньте ютуб канали, знайдіть зразки вправ, завдань З. Кодая. Зрозумійте суть вправи, завдання, що виконується, опишіть їх.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ВІТЧИЗНЯНІ ТРАДИЦІЇ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Музична педагогіка в епоху Київської Русі та Слов'янського Відродження. Музична педагогіка в епоху Слов'янського Бароко.

Музичне мистецтво та педагогіка древньої Русі: знаменний спів, крюковий запис. XII-XV ст. – створення вокально-хорової школи на національній основі. Значення народних та братських шкіл у поширенні музичної грамотності й професіоналізму в Україні. Акапельний хоровий спів на ладо-ступеневій основі як основний вид музикування. Церковний спів. Псалми і канти у розвитку світського пісенного жанру.

Методичні положення в галузі методики музичного виховання у роботі М. Дилецького (близько 1630-1690 рр.) «Граматики музикальна». Основа – стара церковно-ладова із застосуванням гексахордової системи. Наочні посібники, вокальні вправи, творчі завдання.

Відкриття у Глухові спеціальної музичної школи з підготовки кваліфікованих співаків-регентів, приєднання її до Придворної капели в Петербурзі.

Завдання для самостійної роботи

Виконайте завдання на вибір.

1. Представте тему «Навчання музики в братських школах» у вигляді time-line (скористайтеся Canva).
2. Представте тему «Навчання музики в Києво-Могилянській академії» у вигляді mindmap.
3. Напишіть тезове повідомлення (10 речень) з теми «Микола Дилецький та його «Граматики мусікійська»».

Тема 2. Вітчизняна музична педагогіка XIX-XX ст.

Педагогічна діяльність та методична спадщина українських композиторів-класиків. М. Лисенко як основоположник шкільного репертуару на фольклорній основі, автор перших українських дитячих опер. Я. Степовий як автор пісенних збірок. Педагогічна спадщина відомих діячів музичної культури й освіти М. Леонтовича, К. Стеценка, В. Верховинця, та ін. М. Леонтович та основні методичні положення навчання співу, вивчення музичної грамоти. Методика навчання співу, прийоми оволодіння нотною грамотою у практиці та спадщині

К. Стеценка. Поєднання різних видів діяльності (співу, рухів, драматизації, гри) у розвитку музикальності за В. Верховинцем. «Шкільний співаник» Ф. Колесси та педагогічні принципи поступовості, послідовності у розвитку музичних здібностей.

Ідеї формування музично-творчих здібностей дітей за Б. Яворським. Період становлення нових концепцій: хорового співу із застосуванням релятиву (З. З. Жофчак, В. Я. Ковалів), естетичного виховання школярів засобами музики (Л. О. Хлебникова), оцінювальної діяльності школярів у галузі музичного мистецтва (Л. Г. Коваль), формування світоглядних позицій майбутніх учителів (Г. М. Падалка), музичного сприймання школярів (О. Я. Ростовський). Створення та запровадження нових концепцій у галузі музично-педагогічної освіти: формування ціннісних орієнтацій засобами сучасного музичного мистецтва (В. І. Дряпіка), формування духовного потенціалу особистості (О. М. Олексюк), мистецька освіта (Л. М. Масол). Підручники з методики музичного виховання та музичної педагогіки (Е. П. Печерська, І. М. Гадалова, О. Я. Ростовський, О. М. Олексюк, Г. М. Падалка, О. П. Щолокова).

Дослідження сучасних науковців (О.М. Ткаченко, О.А. Цвігун, О.В. Овчарук, Л.Й. Проців) про розвиток музичної освіти та становлення музично-педагогічної думки в різні історичні періоди в окремих регіонах України. Діяльність Народних університетів культури в 50-80-ті роки ХХ століття узагальнено В.Т. Мацеборко; розвиток художньої освіти в Закарпатті – І.І. Небесник; у Галичині – М.В. Черепанином.

Дослідження історії західноєвропейської та вітчизняної музичної педагогіки О. Я. Ростовським, О. М. Олексюк. Модернізація мистецької освіти на сучасному етапі у працях Г. М. Падалки. Діяльність провідних навчальних закладів музичної освіти в Україні, починаючи з ХVІ століття, вплив відомих діячів музичної культури на формування традицій у музичній галузі, закономірності організації навчально-виховного процесу в підготовці фахівців з музики у працях О. П. Рудницької. Комплексний підхід у вивченні розвитку музичної освіти в першій половині ХІХ століття К. І. Шамаєвої. Становлення, розвиток змісту, форм і методів музично-естетичного виховання дітей і молоді в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття в працях О. В. Михайличенка. Підготовка педагогічних працівників у музично-педагогічній освіті у працях Т. П. Танько, В. В. Черкасова.

Практичне заняття 1.

Базові техніки роботи за системою К. Стеценка, М. Леонтовича.

Розкрийте суть питань та порівняйте методики К. Стеценка і М. Леонтовича.

Особливості розвитку музичних здібностей (ритмічного, звуковисотного та ладового чуття).

Особливості вокально-хорової роботи. Педагогічна спадщина.

Практичне заняття 2.

Базові техніки роботи за системою В. Верховинця

Розкрийте суть питань на основі збірки пісень, ігор та танків «Весняночка».

Особливості гармонійного розвитку.

Комплексна діяльність на основі пісні.

Педагогічна спадщина.

Завдання для самостійної роботи

Педагогічний портрет українського музиканта-педагога.

1. Оберіть музиканта-педагога:

М. В. Лисенко, Ф. М. Колесса, Я. С. Степовий, П. М. Козицький, С. П. Людкевич, В. Я. Ковалів, О. Г. Раввінов, Л. О. Хлебникова, О. Я. Ростовський, Л. М. Масол, О. В. Лобова, Л. С. Аристова.

2. Створіть «Педагогічний портрет видатного музиканта-педагога» (презентація Microsoft PowerPoint, дошка Падлет, художнього альбому з портретами, ілюстраціями книжок, нотами) за планом.

1. Освіта музиканта-педагога (де здобував).
2. Провідна педагогічна ідея (заради чого займався музичною педагогікою).
3. Педагогічна (просвітницька) діяльність (де працював, що організовував).
4. Методи та прийоми навчання, виховання (які методи, прийоми, форми навчання використовував).
5. Педагогічна спадщина (які збірники, посібники, методичні розробки уклав для вчителя, які твори писав для дітей).
6. Цікаві факти (на які цікаві факти творчості, біографії Ви звернули увагу).
7. Ілюстрації (книги, ілюстрації, світлини).
8. Інноваційне використання в сучасному досвіді (що я візьму для власної педагогічної діяльності).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ІННОВАЦІЇ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Інноваційні пошуки гуманізації навчання і виховання школярів на сучасному етапі розвитку української освіти. Інновації музичної педагогіки на педагогічному рівні.

Предметна специфіка дисциплін художньо-естетичного циклу у застосуванні традиційних технологій (трансляційних, інформаційних, репродуктивних) та інноваційних технологій. Види інноваційних художньо-педагогічних технологій: інтегративні, проблемно-евристичні, ігрові художньо-педагогічні, інтерактивні, комп'ютерні, модульні, сугестивні. Компетентнісний піхід до освіти як основа сучасної педагогічної інноватики: результат нового підходу до оцінки людських ресурсів; вирішальна умова й показник успішності людини в житті загалом і у певній сфері діяльності зокрема. Компетенція – обізнаність із чим-небудь. Компетентність як загальна здатність, основана на знаннях, цінностях, нахилах, яка дає можливість встановлювати зв'язок між знаннями й ситуаціями, виявляти процедуру вирішення до проблеми (знання в дії). Розуміння компетентності як сукупності взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються по відношенню до певного кола предметів та процесів, необхідних для якісних продуктивних дій.

Практичне заняття 1.

Компетентнісний та діяльнісний підходи як інноваційні в сучасній музичній педагогіці.

Розкрийте суть питань.

Компетенція, компетентність, компетентнісний підхід.

Реалізація компетентнісного підходу у Державних стандартах початкової та середньої освіти, програмах мистецької освітньої галузі.

Укладіть таблицю «Формування ключових компетентностей на уроках музичного мистецтва в 5-7 класах»

Ключові компетентності	Уміння та ставлення (додаток 19 до Державного стандарту повної загальної середньої освіти)	Приклад з уроку музичного мистецтва
Вільне володіння державною мовою		
Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами		
математична компетентність		
компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій		
інноваційність		
екологічна компетентність		
інформаційно-комунікаційна компетентність		
навчання впродовж життя		
громадянські та соціальні компетентності		
культурна компетентність		
підприємливість і фінансова грамотність		

Завдання для самостійної роботи

Укладіть словник «Музична педагогіка».

Визначте 10 термінів з галузі, дайте їх визначення та посилання на джерело та сторінку цитати.

Тема 2. Інновації музичної педагогіки на художньо-педагогічному рівні.

Інноваційні художньо-педагогічні технології. Інтегрування у сучасній освіті як дієвий засіб структурування змісту і систематизації навчального матеріалу в органічних зв'язках, як інноваційна педагогічна технологія. Інтегративні технології — кількісне збільшення та якісне збагачення порівнянь, аналогій, стимулювання міжсенсорних асоціацій, розширення діапазону художньо-естетичних узагальнень тощо; сприймання учнем не одного, а кількох потоків інформації, асоціативне запам'ятовування навчальної інформації.

Проблемні технології, мета: активізувати пізнавальні інтереси учнів та організувати їхню самостійну пізнавальну роботу. Проблемний підхід передбачає, що вчитель «наводить» учнів на вже відоме рішення. Методи та прийоми проблемної технології.

Ігрові педагогічні технології (дидактичні ігри): активізують пізнавальну діяльність учнів, розвивають художньо-образне мислення; збагачують почуттєву сферу дітей, посилюють емоційність сприймання художньо-дидактичного матеріалу, загальну мотивацію навчання; стимулюють розвиток творчих здібностей, уяви, фантазії; формують елементи художньо-естетичного і соціокультурного досвіду; сприяють релаксації, здійснюють емоційну саморегуляцію, забезпечують профілактику психічної втоми, подолання гіподинамії. Ігрове начало властиве будь-якій діяльності, якщо вона має естетичну цінність.

Інтерактивні технології як специфічна форма організації пізнавальної діяльності, що стимулює міжособистісну взаємодію учнів по обміну інформацією, взаємовпливом, взаєморозумінням; створює такі умови навчання, за яких кожний учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність. Інтерактивні технології поєднують у собі парні, групові форми роботи, імітаційні, сюжетно-рольові ігри.

Практичне заняття 2.

Інноваційні художньо-педагогічні технології в музичній освіті.

Розкрийте суть проблемних, інтегративних, інтерактивних, ігрових, сугестивних, мультимедійних художньо-педагогічних технологій.

Укладіть таблицю «Художньо-педагогічні технології на уроках музичного мистецтва в 5-7 класах»

Художньо-педагогічних технологій	Методи, прийоми	Приклад з уроку музичного мистецтва
Проблемні		
Інтегративні		
Інтерактивні		
Ігрові		
Сугестивні		
Мультимедійні		

Завдання для самостійної роботи

Укладіть словник «Музично-педагогічні інновації».

Визначте 10 термінів з галузі, дайте їх визначення та посилання на джерело та сторінку цитати.

Тема 3. Інновації музичної педагогіки на методичному рівні.

Урок музичного мистецтва: інновації в організації та проведенні. Метод художньої та емоційної драматургії. Урок як художньо-творчий процесу. Творчі методи на уроках музичного мистецтва. Зміст музичної педагогіки виховання як основа для інформаційних інновацій. Сучасні інформаційні технології: мережі Інтернет, мультимедійні засоби, програмні продукти. Оновлення змісту навчання через роботу з музично-педагогічними базами даних, бібліотеками, підвищення рівня самоосвіти музиканта-педагога, презентація музично-педагогічного досвіду. Вивчення, аналіз та застосування мультимедійних матеріалів та педагогічних програмних засобів у музично-педагогічній діяльності.

Практичне заняття 3.

Методичні та технологічні інновації на уроках музичного мистецтва.

1. Проаналізуйте модельні програми для 5-6, 7-9 класів

https://osvita.ua/doc/files/news/830/83023/Mystetstvo_5-6-kl_Masol_Prošina_14_07_1.pdf

План аналізу програми.

– Цілісність авторського бачення вивчення інтегрованого курсу. Чи запропонований зміст узгоджено з «базовими знаннями» Державного стандарту і конкретизовано відповідно до визначеного періоду навчання, структуровано по роках і розділах. Чи рівень деталізації запропонованого змісту навчання є необхідним для досягнення визначеного очікуваного результату? Чи «Види навчальної діяльності» розкривають різноманітні підходи до практичної реалізації завдань, не обмежуючи при цьому академічну свободу і вибір учителя/вчительки.

– Дотримання принципів науковості, системності, логічності, послідовності тощо. Чи є логіка у викладі змісту, тематизму.

2. Проаналізуйте підручники інтегрованого курсу «Мистецтво» для 5-7 класів.

<https://shkola.in.ua/2603-mystetstvo-5-klas-kondratova-2022.html>

<https://shkola.in.ua/2600-mystetstvo-5-klas-arystova-2022.html>

<https://shkola.in.ua/2601-mystetstvo-5-klas-haidamaka-2022.html>

<https://shkola.in.ua/2880-mystetstvo-6-klas-masol-2023.html>

<https://shkola.in.ua/2882-mystetstvo-6-klas-haidamaka-2023.html>

<https://shkola.in.ua/2883-mystetstvo-6-klas-kondratova-2023.html>

План аналізу підручника.

– Цілісність авторського бачення викладу навчального матеріалу.

– Дотримання принципу науковості.

– Дотримання принципів логічності, послідовності.

– Дотримання принципу активізації пізнавальної діяльності.

Завдання для самостійної роботи

Виконайте завдання на вибір.

Укладіть конспект «10 порад видатних музикантів педагогів» (на основі першоджерел).

Напишіть твір-роздум «Використання методів та прийомів українських (зарубіжних) композиторів-педагогів у моїй майбутній роботі».

Укласти тести для перевірки знань програми курсу (10 тестових питань з 4 варіантами відповіді).

Проведіть опитування вчителів музичного мистецтва з теми «Інноваційний досвід викладання музичного мистецтва». Використайте питання: 1. Де Ви працюєте, що викладаєте? 2. З дітьми якого віку спілкуєтеся? 3. Які методи Ви вважаєте традиційними? 4. Які методи Ви вважаєте інноваційними? 5. Який інноваційний досвід Ви можете запропонувати колегам?

Проект «Інновації сучасної музичної педагогіки». Представте практичні зразки використання сучасного музично-педагогічного досвіду або педагогічні портрети сучасних учителів музичного мистецтва.

Підсумкове тестування

Тестові завдання першого змістовного модулю

<https://forms.gle/vbg4x2swughkvi5B8>

Тестові завдання другого та третього змістовних модулів

<https://forms.gle/w8xFW5VMkAesAuM89>

Питання для підготовки до підсумкового контролю (екзамену)

Теоретичні питання

1. Світова музична педагогіка в епоху Античності, Середньовіччя та Відродження.
2. Світова музична педагогіка XVIII-XIX ст.
3. Світова музична педагогіка XX ст.
4. Педагогічні погляди Гвідо д'Аресто.
5. Методи музичного виховання англійського музиканта-педагога Джона Спенсера Кервена.
6. Музично-педагогічна концепція і технологія Е. Жака-Далькроза.
7. Музично-педагогічна концепція і технологія К. Орфа.
8. О. І. Трофимчук. Продовження традицій К. Орфа.
9. Музично-педагогічна концепція і технологія З. Кодая.
10. В. Я. Ковалів. Продовження традицій З. Кодая.
11. Музична педагогіка в епоху Київської Русі та Слов'янського Відродження.
12. Музична педагогіка в епоху Слов'янського Бароко.
13. Вітчизняна музична педагогіка XIX ст.
14. Вітчизняна музична педагогіка XX ст.
15. Інноваційні процеси сучасної музичної педагогіки.

Практичні питання

1. Метро-ритмічні рухи під музику.
2. Відтворення рухами елементів музичної мови.

3. Відтворення рухами форми твору.
4. Відтворення танцювальних та образних рухів.
5. Пластичні імпровізації під музику.
6. Ритмічні вправи з ритмо-блоками (показ і запис).
7. Імпровізація на основі вірша (показ і запис).
8. Вправи на ступенях ладу V-III (показ і запис).
9. Вправи на ступенях ладу V-III-VI (показ і запис).
10. Вправи на ступенях ладу V-III-VI (показ і запис).
11. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I (показ і запис).
12. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I-II (показ і запис).
13. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I-II-VI, (показ і запис).
14. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I-II-VI, (показ і запис).
15. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I-II-VI, -I' (показ і запис).
16. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I-II-VI, -I' (показ і запис).
17. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I-II-VI, -I' -IV (показ і запис).
18. Вправи на ступенях ладу V-III-VI-I-II-VI, -I' -IV -VII (показ і запис).

Оцінювання

виконання завдань практичних занять, самостійної роботи

Практичні заняття	Бали	Завдання для самостійної роботи	Бали
Базові техніки роботи за системою Е. Жака-Далькроза	10	Аналіз книги «Система «Тоніка сольфа»» Джона Кервена	5
Розробка музичного заняття (уроку) на основі методики Е. Жака-Далькроза	10	Педагогічний портрет зарубіжного музиканта-педагога	10
Базові техніки роботи за системою К. Орфа. Розробка музичного заняття (уроку) на основі методики К. Орфа	10	Сучасний досвід використання ідей Е. Жака-Далькроза	5
Партитура та інструментарій для колективного музикування	10	Сучасний досвід використання ідей К. Орфа	5
Базові техніки роботи за системою З. Кодая. Розробка музичного заняття (уроку) на основі методики З. Кодая (ритмічний блок завдань, звуковисотний блок завдань)	10	Сучасний досвід використання ідей З. Кодая	5
	50		30
Підсумкове тестування			20
Всього за 1 семестр			100
Базові техніки роботи за системою К. Стеценка, М. Леонтовича	5	На вибір. 1. Представте тему «Навчання музики в братських школах» у вигляді timeline (скористайтеся Canva). 2. Представте тему «Навчання музики в Києво-Могилянській академії» у вигляді mindmap. 3. Напишіть тезове повідомлення (10 речень) з теми «Микола Дилецький та його «Грамматика мусікійська»».	5
Базові техніки роботи за системою В.	5	Педагогічний портрет українського	5

Верховинця		музиканта-педагога.	
Компетентнісний та діяльнісний підходи як інноваційні в сучасній музичній педагогіці	5	Укладіть словник «Музична педагогіка»	5
Інноваційні художньо-педагогічні технології в музичній освіті	5	Укладіть словник «Музично-педагогічні інновації»	5
Методичні та технологічні інновації на уроках музичного мистецтва. Аналіз програм, підручників	5	На вибір. Укладіть конспект «10 порад видатних музикантів педагогів» (на основі першоджерел). Напишіть твір-роздум «Використання методів та прийомів українських (зарубіжних) композиторів-педагогів у моїй майбутній роботі». Укласти тести для перевірки знань програми курсу (10 тестових питань з 4 варіантами відповіді). Проведіть опитування вчителів музичного мистецтва з теми «Інноваційний досвід викладання музичного мистецтва». Використайте питання: 1. Де Ви працюєте, що викладаєте? 2. З дітьми якого віку спілкуєтеся? 3. Які методи Ви вважаєте традиційними? 4. Які методи Ви вважаєте інноваційними? 5. Який інноваційний досвід Ви можете запропонувати колегам?	5
	25		25
Підсумкове тестування			10
Екзамен			40
Всього за 2 семестр			100

Рекомендована література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання і виховання ч. 2: навч.-метод. посібник. Миколаїв: Іліон, 2021. 444 с.
2. Аристова Л. С. Методика музичного навчання і виховання: навч.-метод. посібник. Миколаїв: Іліон, 2018. 404 с.
3. Гумінська О. О. Система Кервена-Кодая: розвиває ладове відчуття. Мистецтво та освіта. 2017. №2. С. 14–18.
4. Гуральник Н. П. Історія музичної освіти України : курс лекцій для здобувачів музичних спеціальностей ВОЗ мистецького спрямування. 2-е вид., виокремлено та конкретизовано історичний дискурс. Київ : вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 31 с.
5. Діяльнісна парадигма сучасної музичної освіти : збірник матеріалів / упоряд. О. О. Гумінська. Рівне : РОШПО – РДГУ, 2023. 163 с.
6. Завалко К. В. Основи орф-педагогіки : навч.-метод. посіб. Чернігів : ПВК Десна, 2018. 162 с.
7. Завалко К. В. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти:

- монографія. Черкаси: Черкаський ЦНП, 2013. 520 с.
8. Ковалів В. Я. Методика музичного виховання на релятивній основі: метод. посібник. Київ: Муз. Україна, 1973. 149с.
 9. Леонтович М.Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України. Київ : Муз.Україна, 1989.
 10. Масол Л. М. Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» : метод. посібник. Київ: Генеза, 2020 207 с.
 11. Михайличенко О. В. Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні (ретроспективно-теоретичний аспект): монографія. - Суми: Козацький вал, 2007. 356 с.
 12. Михайличенко О. В. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів і виконавців другої половини ХІХ - початку ХХ ст. : іст. нариси. Суми: «Мрія-1», 2005. 102 с.
 13. Музично-педагогічні системи та концепції ХХ століття : підручник / [Ніколаї Г. Ю., Черкасов В. Ф. та ін.]; за заг. ред. канд. пед. наук, проф. Тайнель Е. З. Вид.2-ге. Львів : ЛНУ імені Івана Франка - Харків, 2018. 433 с.
 14. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв. Київ : КНУКіМ, 2006.
 15. Орф-педагогіка : Сучасні виміри впровадження: матеріали міжнародної науково практичної конференції 17-18 лютого 2018 року / Заг. ред. К. В. Завалко. - КИЇВ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 62 с.
 16. Проців Л. Й. Історія музичної педагогіки в Україні : навч. посібник. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. 230 с.
 17. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
 18. Технологія колективного музикування : метод. посібник. Упор. О. О. Гумінська. Рівне: РДГУ-РОШПО, 2018. 62 с.
 19. Трофимчук О. І. Школа колективного музикування : навч. метод. посіб. Рівне: РДК, 1993.

Інформаційні (інтернет) ресурси

<https://do.rshu.edu.ua/course/view.php?id=159> Moodle курсу

<https://www.orff.de/en/institutions/orff-institute/>

<https://www.allianceamm.org/resources/dalcroze/>

<https://kodaly.hu/>

<http://playmusic.org/>

<http://www.creatingmusic.com/>

Колективне музикування: YouTube-канал. URL:

<https://www.youtube.com/channel/UCwEsaaW3XRddHUKNMaGmptA>

Для партитуры

